УДК 330.3:364.044:725.5
Столбинська О.В.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ В РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ВІДДІЛЕННЯХ

О.В. Столбинська

У сучасних умовах розвитку системи охорони здоров'я особливого значення набуває створення медичного середовища, яке не лише забезпечує лікування, але й сприяє ефективному відновленню пацієнтів [1]. Одним із ключових підходів до формування такого середовища є універсальний дизайн, що передбачає проєктування простору, доступного та зручного для максимально широкого кола користувачів незалежно від їхніх фізичних, сенсорних або когнітивних можливостей [1, 2]. Попри очевидні соціальні переваги, впровадження універсального дизайну в реабілітаційних відділеннях часто розглядається як економічно затратне рішення, що зумовлює необхідність детального аналізу його ефективності.

Актуальність дослідження цього питання визначається потребою оптимізації витрат медичних закладів при одночасному підвищенні якості надання послуг [2, 4]. У цьому контексті універсальний дизайн виступає не лише як інструмент інклюзії, але й як потенційний фактор економічної ефективності. Важливість цього підходу підкреслюється також рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я, які акцентують увагу на необхідності створення доступного середовища для всіх груп населення [6].

Впровадження універсального дизайну передбачає певні початкові інвестиції, пов'язані з адаптацією інфраструктури медичних закладів. До таких витрат належать розширення проходів і дверних отворів, встановлення поручнів, модернізація санітарних приміщень, а також придбання спеціалізованого обладнання та меблів [2, 3]. За оцінками різних досліджень, ці витрати можуть перевищувати стандартні будівельні бюджети на 5–15%. Однак важливо зазначити, що ці витрати мають інвестиційний характер і спрямовані на довгострокову перспективу.

Однією з ключових економічних переваг універсального дизайну є зниження експлуатаційних витрат медичного закладу. Завдяки створенню середовища, яке сприяє самостійності пацієнтів, зменшується потреба у постійній допомозі з боку медичного персоналу [4]. Це дозволяє оптимізувати використання трудових ресурсів, скоротити витрати на обслуговування та підвищити ефективність роботи закладу. Крім того, покращення внутрішньої логістики простору сприяє більш раціональному використанню часу та ресурсів.

Важливим аспектом економічної ефективності є також вплив універсального дизайну на тривалість лікування [1]. Комфортне, безпечне та інтуїтивно зрозуміле середовище позитивно впливає на фізичний і психологічний стан пацієнтів, знижує рівень стресу та підвищує мотивацію до реабілітації. Це, у свою чергу, сприяє скороченню термінів перебування у стаціонарі та дозволяє збільшити пропускну здатність медичного закладу. Таким чином, один і той самий ресурс може обслуговувати більшу кількість пацієнтів, що має прямий економічний ефект.

Не менш важливим є вплив універсального дизайну на умови праці медичного персоналу. Ергономічно організований простір знижує фізичне навантаження на працівників, зменшує ризик травматизму та професійного вигорання [5]. Це сприяє зниженню витрат, пов'язаних із тимчасовою непрацездатністю, а також зменшує плинність кадрів, що є важливим фактором стабільності роботи медичного закладу.

Довгострокова економічна ефективність універсального дизайну проявляється також у гнучкості використання простору. Такі рішення дозволяють адаптувати приміщення до змін у структурі пацієнтів без

необхідності проведення дорогих реконструкцій у майбутньому. Це особливо актуально в умовах демографічних змін та зростання кількості людей похилого віку, які потребують реабілітаційних послуг.

Разом з тим, впровадження універсального дизайну пов'язане з певними ризиками, серед яких варто виділити високі початкові витрати та можливість неефективного використання ресурсів у разі неправильного проєктування. Саме тому важливим є комплексний підхід до планування, який враховує як потреби користувачів, так і економічні аспекти функціонування медичного закладу.

Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що універсальний дизайн є не лише соціально необхідним, але й економічно доцільним рішенням. Незважаючи на підвищені початкові витрати, у довгостроковій перспективі він забезпечує зниження експлуатаційних витрат, підвищення ефективності реабілітації та покращення умов праці персоналу. Відтак універсальний дизайн слід розглядати як інвестицію, що сприяє сталому розвитку медичних закладів та підвищенню якості медичних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азін В. О., Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб. / за ред. Л. Ю. Байди, О. В. Красюкової-Еннс. Київ, 2013. 128 с.
2. Байда Л., Іванова О. Універсальний дизайн в медичних закладах : метод. посіб. / за ред. О. Іванової. Київ : Ваіте, 2019. 56 с.
3. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Чинний від 2019-04-01. Вид. офіц. Київ : Міжрегіон України, 2018. 64 с.
4. Дзюбенко В. Особливості роботи реабілітаційних центрів в Україні. *Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики : тези доп. XXI Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 ч*. Київ : Університет «Україна», 2021. Ч. 1. С. 41–43.
5. Фоменко О. О. Впровадження ергономічних рішень для створення інклюзивного середовища. *Art and Design*. 2024. С. 180–189.
6. World Health Organization. WHO Guidelines on Health-Related Rehabilitation (Rehabilitation Guidelines). Geneva : World Health Organization, 2020.